

академічної недоброчесності, викладені підходи до розуміння «унікальності академічного тексту чи інших академічних результатів» також мають бути докорінним чином переглянуті в контексті безумовного дотримання принципу верховенства права.

1. Академічна доброчесність. *Виклики сучасності*: інформ. лист про міжнар. наук.-практ. конфер. студентів та молодих учених, 22-23 березня 2022 р., Львів, Українська академія друкарства. URL : <https://www.uad.lviv.ua/naukova-diialnist/naukovtsiam/konferentsii-konkursy-vystavky/820-akademichna-dobrochesnist-vyklyky-suchasnosti>.

2. Кириченко О. А., Тунтула О. С., Ткач Ю. Д. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O., 2021. 98 с. URL : <https://monographs.rsglobal.pl/index.php/rsgl/catalog/book/40>.

3. Про академічну доброчесність: проект Закону України. URL : https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12C_.pdf.

Євген КУРІННИЙ

професор кафедри адміністративного та фінансового права Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна), доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПОТРЕБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАКЦИНАЦІЇ В УКРАЇНІ

Серед головних складових сфери охорони здоров'я, профілактика захворювань серед громадян є однією з пріоритетніших, бо за умов ефективного використання відповідних медичних маніпуляцій, можливо якщо не повністю попередити, то максимально мінімізувати розповсюдження значної кількості небезпечних захворювань, які ще декілька десятиліть тому становили серйозну загрозу для людства (віспа, туберкульоз, чума, правець тощо).

Вакцинацію можна визнати найбільш поширеним та ефективним засобом профілактики не тільки згаданих вище захворювань, а й багатьох інших, що неодноразово викликали спалахи численних епідемій серед людства, або як зараз пандемії Covid-19.

На перший погляд, основним правовим інструментарієм, що має забезпечувати реалізацію відповідних груп суспільних потреб у сфері охорони здоров'я взагалі та вакцинації зокрема є норми так званого медичного права – комплексної галузі вітчизняного права, обумовленої специфічним предметом регулювання. Однак, якщо згадати позицію метра

української адміністративно-правової науки В.Б. Авер'янова стосовно комплексних галузей права, який вважав їх не інакше як комплексними галузями законодавства, а не власне галузями права [1, с. 11], то можна достатньо впевнено стверджувати, що основу згаданого “медичного права” складають адміністративно-правові норми, які разом з відповідними нормами, насамперед цивільного, кримінального, міжнародного, фінансового права, утворюють вітчизняне медичне законодавство (умовно медичне право).

Засадничим законодавчим актом у сфері вакцинації можна вважати Закон України “Про захист населення від інфекційних хвороб” від 6 квітня 2000 року, у ч. 1 ст. 12 якого зазначається, що профілактичні щеплення проти дифтерії, кашлюка, кору, поліомієліту, правця, туберкульозу є обов'язковими і включаються до календаря щеплень [2].

Згаданий календар затверджений Наказом МОЗ України № 595 від 16 вересня 2011 року “Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів”. Цим же відомчим нормативно-правовим актом визначений Перелік медичних протипоказань та застережень до проведення профілактичних щеплень.

Календар профілактичних щеплень в Україні (далі – Календар) – нормативно-правовий акт центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, яким встановлюються перелік обов'язкових профілактичних щеплень та оптимальні строки їх проведення [3].

Не зважаючи на те високе соціальне значення, яке відіграють профілактичні щеплення у житті українських громадян, в останні 10-15 років в Україні суттєво знизилися показники відповідних вакцинацій.

Так, якщо у 2009 році близько 80% дітей до року були щеплені від поліомієліту і дифтерії, а 80% однорічних – від кору, то впродовж наступних років їхня кількість зменшилась кардинально – у 2014 вже 40% дітей мали щеплення від поліомієліту, у 2016 – 20% від дифтерії і 45% від кору [4].

Достатньо критична ситуація в Україні склалася у другій половині жовтня 2021 року, коли в умовах нової хвилі пандемії за офіційними даними кількість виявлених заражень коронавірусом досягла 20-26 тисяч випадків за добу, а число офіційно померлих від цієї хвороби щодня почало коливатися між у межах 6-8 сотень людей.

Серед причин такого стану речей, без сумніву, насамперед можна вважати низький рівень відповідної вакцинації серед українських громадян, що у значній мірі пояснюється недостатнім інформуванням громадян з боку держави, а також поширенням антивакциних настроїв, джерелами яких є не тільки внутрішні «розумники», а й зовнішні вороги.

Так, у звіті Ради національної безпеки та оборони (РНБО) від 28 жовтня 2021 року йде мова про те, що кампанію проти вакцинації від

коронавірусу в Україні проводить Росія – для цього пропагандисти використовують ЗМІ, соціальні мережі, включаючи Telegram-канали та месенджери [5].

Вітчизняні державно-владні структури не тільки виявляють численні факти зовнішньої інформаційної агресії, а й вживають відповідних заходів щодо активізації вакцинації проти COVID-19 (наприклад, Міністерство охорони здоров'я України своїм наказом від 04.10.2021 № 2153 затвердило перелік організацій, представники яких підлягають обов'язковій вакцинації проти COVID-19) [6].

Важливою особливістю положень нормативно-правових актів (законів, урядових постанов, наказів МОЗ України), що регламентують здійснення вакцинації в нашій державі, є те, що вони фактично складаються з адміністративно-правових норм, які за своїм обсягом домінують як у зальному медичному законодавстві, так й у його частині, що стосується порядку організації та проведення щеплень громадян.

Норми адміністративного права у медичній сфері (як і в інших важливих сферах соціального життя) мають значний потенціал забезпечувального, регуляторного, процесуального (процедурного), охоронного, виховного характеру. З їх можливостями не можуть порівнятися норми інших галузей права, як фундаментальних, так й основних.

Щоб у теперішніх складних умовах організації та здійснення вакцинації від коронавірусу продуктивніше використовувати адміністративно-правий потенціал, необхідно замінити малоєфективний у сучасних реаліях формат регулювання суспільних відносин вакцинації на більш дієвий – забезпечення суспільних потреб у цій сфері.

Згадані потреби стосовно вакцинації взагалі та вакцинації від COVID-19 зокрема, доречно поділити на дві складові: які безпосередньо стосуються відповідних щеплень та ті, що лише опосередковано пов'язані з ними.

До першої частини адміністративно-правових потреб у сфері вакцинації необхідно віднести ті, що стосуються: організації щеплень людей (визначення повного кола осіб, які підлягають вакцинації, переліку обов'язкових щеплень, медичних установ та медичних працівників, які здійснюють вакцинацію, порядок обліку осіб, які підлягають обов'язковій вакцинації, закупівлі якісних вакцин та дотримання умов їх зберігання, відповідна інформаційно-роз'яснювальна робота серед батьків дітей та інших громадян, які підлягають щепленню); забезпечення безпосередньої процедури щеплень (навченість та необхідна кваліфікація медперсоналу, належне дотримання та ведення календаря щеплень, вчасність та якість проведення щеплень, неприпустимість будь-яких зловживань з боку медперсоналу, ведення відповідних реєстрів та підготовка документів про здійснення вакцинації); здійснення контролю та адміністративно-правової охорони у сфері вакцинації (забезпечення постійного та дієвого контролю на усіх відповідних етапах та алгоритмах – від організації закупівлі до

безпосереднього використання конкретної вакцини, виявлення фактів скоєння адміністративних правопорушень, пов'язаних зі сферою вакцинації та притягнення винуватих осіб до адміністративної відповідальності).

Також, використовуючи різноманітні можливості адміністративно-правового забезпечення у сфері вакцинації, необхідно навчитись дуже вміло комбінувати імперативний метод з диспозитивним методом впливу, у більшості випадків надаючи перевагу останньому.

Наведені вище групи суспільних потреб за метою забезпечення можна кваліфікувати на три різновиди: організаційні; процедурні; контрольні та адміністративно-охоронні. За критерієм сприятливості умов реалізації, згадані потреби можна розділити на ті, що втілюються у життя у звичайних (сприятливих або переважно сприятливих) умовах та ті, що реалізуються в особливих (несприятливих) умовах (наприклад, як зараз в умовах пандемії коронавірусу).

Другий блок адміністративно-правових потреб, лише опосередковано пов'язаний з організацією та здійсненням вакцинації, але не дивлячись на це, даний комплекс потреб переважно стосується засадничих, установчих суспільних потреб та інтересів, що визначають характеристики організації та функціонування українського суспільства і держави. Остання, на відміну від соціально та економічно розвинутих країн світу, відрізняється своєю атиповістю, головною ознакою якої є неспроможність повно та своєчасно реалізувати покладені на неї основні функції та соціальні завдання (одним з яких є належний рівень медичного забезпечення громадян). Дана неспроможність є результатом невміння або, скоріше, не бажання формувати суспільний інтерес на основі об'єктивно існуючих суспільних потреб, на першому плані в осіб, відповідальних за це, часто є власний матеріальний інтерес з використанням широких можливостей займаної посади (згадаймо непрозорі закупівлі індійської вакцини від COVID-19 керівництвом МОЗ України на початку 2021 року).

1. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування. *Право України*. 1998. № 8. С. 8–13.

2. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2000, № 29, ст. 228.

3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-11#n24>.

4. Діана Куришко. Вакцинація: чому українці бояться щеплень. BBC News Україна, 6 травня 2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48040635>.

5. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/28/novyna/polityka/rosiya-provodyt-ukrayini-kampaniyu-proty-vakcynacziyi-mbo>.

6. URL: moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-04102021--2153-pro-zatverdzhennja-pereliku-profesij-virobnictv-ta-organizacij-pracivniki-jakih-pidljagajut-obovjazkovim-profilaktichnim-sheplennjam.